

دانشکده طب سنتی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

رساله

جهت دریافت درجه دکترای تخصصی Ph.D. طب سنتی

عنوان

**مقایسه اثر فرآورده کنگد با پروژسترون در ایجاد خونریزی در
بیماران دچار اولیگومنوره: کار آزمایی بالینی تصادفی یک سوکور**

اساتید راهنما

دکتر مژگان تن‌ساز

دکتر صفورا روح‌الامین

اساتید مشاور

دکتر سمیه اسماعیلی

خانم سودابه بیوس

نگارش

دکتر مریم یآوری

چکیده فارسی

عنوان: مقایسه اثر فرآورده کنجد با پروژسترون در ایجاد خونریزی در بیماران دچار اولیگومنوره: کارآزمایی بالینی تصادفی یک سوکور.

مقدمه: در طب سنتی ایران عبارت احتباس طمث با این تعریف که فواصل بین سیکل‌ها بیش از دو ماه گردد یا قاعدگی کاملاً قطع شود و یا خون حیض اندک بیاید، تقریباً معادل با اولیگومنوره، آمنوره و هایپومنوره در طب رایج می‌باشد. اولیگومنوره بیماری شایعی در زنان است که عموماً با داروهای هورمونی معالجه می‌شود. اما موارد ممنوعیت و عوارض جانبی این گروه از داروها موجب شده است تا بیماران به سمت درمان‌های جایگزین و مکمل گرایش پیدا کنند. گیاه کنجد دارویی است که از دیرباز در طب سنتی ایران به عنوان درمان احتباس طمث مورد استفاده قرار می‌گرفته است که در این تحقیق اثربخشی آن بر روی اولیگومنوره بررسی شده است.

روش‌ها: نمونه کنجد از چهار مرکز خریداری و کنترل کیفیت میکروبی و شیمیایی روی آنها انجام گرفت. مطالعه کارآزمایی بالینی یک سوکور تصادفی بر روی ۵۶ بیمار مبتلا به اولیگومنوره که با شکایت قطع خونریزی قاعدگی برای مدت بیش از دو هفته به بیمارستان شهید بهشتی اصفهان مراجعه کرده بودند صورت گرفت. بیمارانی وارد مطالعه شدند که هیچ نوع داروی هورمونی مصرف نکرده بودند و بارداری یا شیرده نبودند. بیماران در دو گروه به مدت یک هفته درمان پروژسترون یا فرآورده کنجد را دریافت نمودند و سپس به مدت ۷ هفته پیگیری شدند.

نتایج: از میان نمونه‌های بررسی شده کنجد، نمونه کارخانه مروارید نو برای مصرف مورد تایید قرار گرفت. میزان خاکستر تام و خاکستر محلول در آب این نمونه ۶/۱۲ و ۱/۲۰ درصد تعیین شد و درصد مقدار روغن، موسیلاژ، و گم آن به ترتیب ۳۴، ۰/۳۴ و ۰/۳۴ در ۱۰۰ گرم گیاه و ضریب شکست روغن آن ۱/۴۷۱ تعیین گردید. ۵۶ نفر با میانگین سنی ۲۷/۸۱ سال وارد مطالعه شدند که در دو گروه کنجد (۲۷ نفر) و پروژسترون (۲۹ نفر) قرار گرفتند. ۷۲ درصد بیماران در گروه کنجد (۱۸ نفر) و ۹۳/۱۰ درصد بیماران (۲۷ نفر) در گروه پروژسترون، خونریزی قاعدگی را تجربه کردند ($p\text{-value} < 0.05$). میانگین مدت انتظار پیش از شروع قاعدگی در گروه کنجد و پروژسترون به ترتیب ۱۰/۳۸ و ۱۱/۸۸ روز بود ($p > 0.05$). مقدار خونریزی و درد حین قاعدگی در هیچ یک از دو گروه تفاوت معنی‌داری در مقایسه با دوره‌های قبلی قاعدگی نداشت. هیچ عارضه جانبی جدی در حین مطالعه در دو گروه مشاهده نشد. پیگیری بیماران در دوره قاعدگی بعدی نشان داد در ۵۰ درصد از

بیماران گروه کنگد و ۶ درصد از بیماران گروه پروژسترون قاعدگی خودبخود در دوره بعد اتفاق افتاد ($p \leq 0.01$).

بحث و نتیجه گیری: هرچند درصد ایجاد قاعدگی در گروه مصرف کننده کنگد از گروه پروژسترون پایین تر بود اما به نظر می رسد درصد پاسخ درمانی به کنگد در حدی بالاست که برای انجام مطالعات بیشتر در این زمینه انگیزه بخش است. به علاوه درصد بیماریانی که بدون دارو در دوره های بعدی قاعده شدند به طور معنی داری در گروه کنگد بالاتر بود. از آنجا که مصرف کنگد، قابل تحمل و موثر در درمان بیماران بوده و می تواند موجب ایجاد خونریزی و تداوم سیکل های منظم در بیماران دچار اولیگومنوره گردد، این گیاه می تواند به عنوان انتخابی مناسبی برای آن گروه از بیماران که کاندید خوبی برای دریافت داروهای هورمونی نیستند مورد توجه قرار گیرد.

کلمات کلیدی: اولیگومنوره، احتباس طمث، کنگد، طب سنتی ایران

Abstract

Title: Evaluating the clinical efficacy of *Sesamum Indicum* L. compared with progesteron in the treatment of oligomenorrhea: a single blind randomized clinical trial.

Introduction: In Iranian Traditional Medicine, the term 'Ehtebas tams' is defined as the interval of more than 2 months between menstrual episodes or cessation of menstrual bleeding or low amount of bleeding. These are in accordance with the definition of oligomenorrhea, amenorrhea and hypomenorrhea in the conventional medicine. Oligomenorrhea is a prevalent disorder mostly managed with hormone therapy. However due to contraindications and side effects of this type of treatment, there is an increasing demand for alternative medicine substitute treatments in this field. *Sesamum indicum* L. is a known herbal medicine in the Iranian traditional medicine to treat the 'Ehtebas tams' complaint. In this study its effectiveness in inducing menstrual bleeding in women with oligomenorrhea is evaluated.

Method: Sesame seeds from four sources were bought and tested for bacterial, fungal pulution and other analysis. A single blind randomized clinical trial was carried out on 56 cases of oligomenorrhea, having complaint of menstruation retard for more than two weeks admitted to Beheshti hospital clinic. Patients who had not used hormonal (chemical or herbal) drugs and were not pregnant or lactating were enrolled and received treatment for a week either in the sesame or progesterone group. Patients were followed for 7 weeks after drug administration.

Results: Sesame seeds from Morvarid No Company were approved for this study. 56 patients with a mean age of 27.81 years were divided into the two Sesame (27 patients) or progesterone (29 patients) group. 18(72%) of the patients in the sesame group and 27(93.10%) of the patients in the progesterone group experienced menstrual bleeding ($p \leq 0.05$). The mean interval before menstruation was 10.38 and 11.88 days in the sesame and progesterone group respectively ($p \text{ value} > 0.05$). Amount of blood flow and pain during menstruation was not significantly higher than past menstruation episodes in both groups. No untoward side effect was noticed during clinical trial. 50% and 6% of the patients in the sesame and progesterone group experienced on-time menstruation in the next (drug-free) episode of menstruation respectively ($p \leq 0.01$).

Conclusion and discussion: Although the rate of bleeding following sesame use was significantly lower than the hormonal treatment, it seems that the response rate is high enough to suggest more assessments in the future; moreover the rate of on-time menstruation in the next drug free episode was significantly higher in the sesame group. Since *Sesamum indicum*

L is a safe, well-tolerated, and partially effective choice in inducing bleeding and maintaining regular bleeding in women with oligomenorrhea, it may be considered as a choice of treatment in the patients who are not suitable candidates for hormone therapy.

Keywords: Oligomenorrhea, Sesamum, Iranian traditional medicine